

Inhoud

1	De urgentie van maatschappelijk communiceren	15
	<i>Hub Zwart (RU)</i>	
1.1	Co-evolutie van wetenschap en samenleving	16
	<i>Alle goede dingen in drieën – Peter Nijkamp (NWO)</i>	17
2	Zichtbare wetenschappers	19
	<i>Hub Zwart (RU)</i>	
2.1	Communicatieve stijlen: een typologie	19
2.1.1	Wilhem Ostwald	19
2.1.2	Carl Gustav Jung	21
2.2	Zwijgers en communicatoren	22
2.2.1	Strategische alliantie	23
2.3	Beoefenen van twee genres	26
2.4	Conclusie	27
	Noten	28
	Literatuur	29
3	Moeten (bèta)wetenschappers meewerken aan populariseren?	31
	<i>Jaap Willems (VU)</i>	
3.1	Morele plicht	32
3.2	Argumenten voor medewerking aan populariseren	33
3.2.1	De wetenschapper als medemens	33
3.2.2	De wetenschapper als intellectueel	34
3.2.3	De wetenschapper als onderzoeker	35
3.2.4	De wetenschapper als deskundige	36
	<i>Wetenschap en popularisatie – Paul Cliteur (RUL)</i>	38
	<i>Laat de kip toch broeden – Riemer Knoop</i>	39
	Noot	40
	Literatuur	40

4	Groepsmoraal of individuele moraal	41
	<i>Jaap Willems</i>	
4.1	Inleiding	41
4.2	Literatuur	42
4.3	Onderzoek	43
4.4	Resultaten van de gesprekken met biologen	44
4.5	Groepsmoraal?	55
	<i>Wetenschap is oorlog – Simon Rozendaal</i>	57
	Noten	58
	Literatuur	58
5	Intellectueel eigendom in het wetenschappelijk onderzoeksproces	59
	<i>L. Consoli (RU)</i>	
5.1	Inleiding	59
5.2	De kennisketen: over de samenhang tussen communicatie en het onderzoeksproces	60
5.3	De <i>peer-reviewed</i> publicatie als communicatie	61
5.4	Intellectueel eigendom in wetenschap	62
5.5	Academische stabiliteit en publicatiestrategieën	64
5.6	Prestige versus kennisbezit	65
5.7	Conclusie	67
	Noten	67
6	Naar een moreel debat over techniek	68
	<i>Peter-Paul Verbeek (UT)</i>	
6.1	Inleiding	68
6.2	De bemiddelende rol van technologie	69
6.2.1	Technische bemiddeling	70
6.2.2	Bemiddeling van de waarneming	71
6.2.3	Bemiddeling van het handelen	73
6.2.4	Multistabiliteit	76
6.3	Technologie en moraliteit	76
6.3.1	Vrijheid en intentionaliteit	77
6.3.2	Moreel actorschap	79
6.4	De ethiek van technische communicatie	80
6.4.1	Onderdeterminatie en reappropriatie	81
6.4.2	Het democratisch belang van technische communicatie	82
	Noten	84
	Literatuur	84

7	Openheid en openbaarheid in organisaties	86
	<i>Betteke van Ruler (UvA)</i>	
7.1	Openheid en openbaarheid als concepten	86
7.2	De rol van organisaties in het publieke communicatie-systeem	89
7.3	De rol van de media in het publieke communicatiesysteem	92
7.4	Communicatiemanagement anno 2005	93
7.5	<i>Frame doctoring</i> en de zwijgspiraal	96
	Noten	97
	Literatuur	98
8	Omgaan met belangen	101
	<i>Tjard de Cock Buning (vU)</i>	
8.1	Belangen van de wetenschapsjournalist	101
8.2	Valkuilen	102
8.2.1	Casus 1 Biotechnologie 'stier Herman'	104
8.3	De twee DNA-doctrines	107
8.3.1	Casus 2 Plantenbiotechnologie Farm Scale Evaluation	108
8.4	Stappenplan voor een analytisch wetenschap-en-techniek-artikel	114
	<i>De ethiek van het actievoeren – Huub Schellekens (vU)</i>	115
	Noten	117
	Literatuur	117
9	Medische publieksinformatie	118
	<i>Frans Meijman (vU)</i>	
9.1	Inleiding	118
9.2	Verveling, angst en ongeleid projectiel	119
9.3	Niet één referentiekader	121
9.4	Zendingsdrang	123
9.5	Medische geletterdheid	125
9.6	Wegen naar een ethiek voor medische publieksinformatie	126
	<i>Een medische doorbraak – Jan van Gijn (NTvG)</i>	129
	<i>De toekomst ligt steeds verder weg – Theo de Vries (vU)</i>	130
	Noten	133
	Literatuur	133

10 Normatieve aspecten van wetenschapsvoorlichting 135

Arno Braam (HW)

- 10.1 De ethiek van de voorlichting 135
 - 10.1.1 Ethische vragen in de voorlichting 135
 - 10.1.2 Ethische principes 138
 - 10.1.3 Typen voorlichting 140
 - 10.2 Zelfregulering 142
 - 10.3 Typen wetenschapscommunicatie 144
 - 10.4 Excursie: het probleemoplossend vermogen van (publieke) communicatie 146
 - 10.4.1 De noodzaak van probleemoplossingen 146
 - 10.4.2 De rol van wetenschappelijke kennis in probleemconstructies 147
 - 10.4.3 Publieke communicatie 149
 - 10.4.4 Media-invloed 150
 - 10.4.5 De kwaliteit van maatschappelijke discussies 151
 - 10.4.6 Een vicieuze cirkel? 153
 - 10.5 Normen 154
 - 10.5.1 Doelen 154
 - 10.5.2 Informatieverspreiding 154
 - 10.5.3 Overreden 158
 - 10.5.4 Interactie 159
 - 10.6 Grensoverschrijdingen 161
 - Grenzeloze wetenschapscommunicatie – Dominique de Vet (NWO)* 162
- Noten 163
Literatuur 164

11 Wetenschapsjournalistiek en ethiek 167

Huub Evers (UvA)

- 11.1 Inleiding 167
- 11.2 Kritiek op de media 168
- 11.3 Professionalisering 170
- 11.4 Basisregels 171
- 11.5 Toetsing 176
- 11.6 Wetenschap en techniek 177
- 11.7 Praktijk 181
- 11.8 Wetenschappelijke doorbraak 182
- 11.9 Slot 183

*De grens van de wetenschapsjournalistiek – Hans van
Maanen* 183

Noten 184

Literatuur 185

12 Ethische dilemma's 186

Luc Pauwels (UA)

12.1 Anonimiteit als kernprobleem 186

12.2 Open en verdeckte opnamen in de private en publieke
sfeer 189

12.3 Negatieve gevolgen: norm en voorspelbaarheid 192

12.4 Inadequaatheid van een contractbenadering voor instem-
ming 193

12.5 Ethiek in de praktijk 195

12.6 Samenleving versus wetenschap: naar een dubbele
moraal? 197

Lies, true lies and statistics – Jos van den Broek 198

Noten 200

Literatuur 201

13 Professionele ethiek en WTC 202

Michiel Korthals (WUR)

13.1 Inleiding 202

13.2 Tussen alarmisme en overzorgvuldigheid 204

13.3 Tussen de pretentie van alleswetende expertise en die van de
ivoren toren 205

13.4 Tussen private en publieke belangen 206

13.5 Ethische richtlijnen 209

13.6 Specifieke taken en verantwoordelijkheden van de beroeps-
organisaties 210

13.7 Conclusie 211

Noten 212

Literatuur 212

14	Ethiek van de gebruiker	214
	<i>Cees Hamelink (vu)</i>	
14.1	Het gebruik van wetenschappelijke en technologische informatie en kennis: een morele plicht voor iedereen?	214
14.1.1	Wel recht geen verplichting?	216
14.1.2	Maatschappelijke dialoog	217
14.2	De morele spelregels bij wTC-gebruik	218
14.3	Slotoverweging	220
	<i>Slotcolumn: Weer een nieuwe theorie? – Jaap Willems</i>	222
	Noten	223
	Literatuur	223
	Over de auteurs	225